

DIKKEN ZWILGMEYER

FRØKEN LYBÆKS
PENSJONATSKOLE

ANSGAR

21279002

© Ansgar forlag
Oslo 1980
Trykk: Østlandsposten, Larvik.
Bind: Kristoffer Johnsen, Skien
Forside: Svein Solem
ISBN 82-503-0478 -0

Trondheim
4419
folkebibliotek

tbl mag

INNHOLD

Else Beck kommer til skolen	7
Else blir kjent med de andre	27
En mørk dag	37
Eggedosislag	52
Ole Sand skriver et brev.	61
Marena	67
Far til Anne Katrine	71
Sykkelturen	81
Olava og Laurits holder bryllup	89
Den spanske	95
I Pinsen	111
Til byen for å selge gamle klær	133
Da skolen sluttet	144

2x2

3

Else Beck kommer til skolen

På en av de gule trebenkene inne i venteværelset på den vesle jernbanestasjonen satt en dame i femtiårene og ventet.

Hun hadde glattkjemmet hår og sorte silkebånd knyttet i en stor sløyfe under haken. Flere ganger hadde hun gått omkring den gule stasjonsbygningen. Men det merkelige ved denne bygningen var at det trakk og blåste fra alle sider, hvor du så oppholdt deg. Damen med hakebåndene var gått inn igjen og satte seg tålmodig til å vente.

Lengst i nord, ut av skogen, kom jernbanskinnesen rette linje løpende. De forsvant bortover de vide markene mot skogen lengst i nord.

Midt ute på de store jordene lå den vesle stasjonsbygningen. Et stort, hvitmalt skilt ga beskjed om avstanden til hovedstaden og om høyden over havet.

Ved siden av stasjonsbygningen lå en land-

handel. Kjærrer og fraspente hester med høydatter foran sto bortover den sølete plassen langs gjerdet. Den friske vinden rusket i manen på de små bondehestene, hvirvlet halm og gammelt papir opp i luften utenfor butikken, og fløy videre over de våte, svartbrune jordene og de bladløse treklyngene. Det var i de siste dagene av mars, men våren kom tidlig det året, snøen var nesten borte.

På den vesle åpne, gruslagte plassen mellom stasjonen og landhandelen sto en høy svenskevogn med en liten gulblakk hest spent for. Kusken var en mager, gammel dreng med hule kinn og en spiss, ildrød nese. Han hadde en mine som en statsråd. Han sto elegant lenet opp til vognen. Det ene benet hvilte på høyre framhjul.

Den pyntelige damen med hakebåndene hadde vært ute på perrongen flere ganger, holdt seg for ørene på grunn av vinden, og kikket både i nord og syd, som var hun ikke riktig sikker på fra hvilken kant toget skulle komme. Rett som det var gikk hun til den ventende statsråd ved vognen.

— Det tar tid, Laurits.

— Javel, frøken. Han svarte uten å forandre stilling.

— Vinden er hard, Laurits, sa frøkenen annen gang.

— Javel, frøken.

— Det blir lenge å vente, Laurits. Det var tredje gang hun kom.

— Javel, frøken. Statsråden svarte med uforstyrrelig ro.

Den ventende dame gikk inn igjen i venteværelset, og endelig kom toget brusende.

Det så ut som om toget ville jage forbi stasjonen, men det stanset allikevel ved den vesle perrongen. Frøkenen syntes det var et kunststykke at lokomotivføreren kunne greie å stanse, sånn fart som toget hadde.

Et par kupedører ble revet opp.

— Tre minutter! Tre minutter! ropte konduktøren.

Ut fra den ene døren kom en bondekone med to fliskorger og to spann. Hun satt fast i døren med all bagasjen sin. Før hun kom løs, før et pledd over hodet på henne og dalte i en bue ned på perrongen. En stemme ropte:

— Skynd deg da, somla!

Bondekonen kom seg endelig løs og steg tungt ned de to, tre trinnene til perrongen. Bak henne, i et eneste hopp, kom en tretten år gammel pike aldeles sprengrød av varmen i den overopphettede kupeen, en lang og tung flette hang nedetter ryggen. Hun smilte over hele ansiktet. Det var forresten ikke fritt for at hun hadde en god del fregner, ellers lignet hun mest en lyserød rosenknopp, som ennå ikke hadde begynt å løfte et eneste blad.

I samme øyeblikk som det lille røde, fregnede, smilende vesen var nede på perrongen, ropte hun fortvilet:

Å, vesken!

Den var naturligvis glemt oppe på hyllen i kupeen. Da den var funnet og bragt vel ned, oppdaget hun at paraplyen var borte.

— Paraplyen min! ropte hun. Og så før hun inn etter den.

Konduktøren sto utålmodig med hånden på dørgrepet, og så trådte den pyntelige damen med hakebåndene fram: — Frøken Else Beck,

som skal til frøken Lybæks pensjonatskole, antar jeg?

Helt riktig. Den vesle rød-blussende lød dette navnet. Hun både neide og hilste med hodet, vred og dreide på seg, som veloppdragne unge piker gjorde på den tiden. Og hele tiden smilte hun.

— Jeg er frøken Olsvig, sa den pyntelige, vi har vogn her borte — hun trippet bort til vognen og tilbake igjen, mens statsråden kom med lange skritt og grep tøyet med en fornærmet mine.

Det var utholdelig varmt i kupeen, sa vesle Else Beck, jeg tror jeg tar jakken av og kjører uten yttertøy, vinden svaler så deilig.

— Er du fra vettet barn, sa frøken Olsvig forskrekket. Skal vi ha deg liggende syk straks du kommer.

— Puh! Jeg blir ikke syk av sånt. Det vesle ansiktet strålte.

Endelig kom de seg opp i vognen, etter at frøkenen hadde gitt Laurits mange formaninger.

— Kjør pent, Laurits — nå skal du se at hes-

ten blir skremt av det melkespannet der — au! Laurits da!

Laurits ga den vesle gule, som var alt annet enn galoppgal, et rapp, og vognen skranglet oppover veien mellom de brede steingjerdene.

Å, smøret! ropte frøken Olsvig plutselig.

De måtte tilbake, smøret var glemt hos landhandleren.

Laurits tilbød seg aller nådigst å gå og hente det, men frøken Olsvig sa nei. Hun måtte da holde hesten, og ingen kunne vite hva som ville hende mens Laurits var borte — en løpsk hest kunne jo komme settende.

— Nei, jeg går selv sa frøkenen bestemt. Etter å ha gitt Laurits mange formaninger klatret hun forsiktig ned og forsvant.

Ha, ha, ha! lo vesle Else Beck bak i vognen.

Laurits rygg var aldeles ubevegelig.

— Er det langt å kjøre, spurte Else.

— Et kvarter, svarte Laurits, uten å snu seg.

— Hvorfor heter frøken Lybæks gård Demmen?

— Jeg har ikke gitt den navn, sa Laurits, forresten er det ingen gård, bare et hus og en hage.

— Jasså, sa Else skuffet.

— Frøken Lybæk kjøpte forresten bare en del av den store gården Demmen.

— Hvem bor på Demmen nå?

— Gamle Marcussen!

— Er det langt fra skolen?

— Neida!

Der kom frøken Olsvig tilbake med smørspannet, og den vesle gule diltet videre.

Ved grinda kom frøken Olsvig til å tenke på at hun hadde glemt noen krydderier hos landhandleren, men da våknet Laurits.

— Nei, skal vi komme hjem til kvelds får det være slutt nå, sa han nokså ubestemt.

Frøken Olsvig ga seg straks.

De kjørte opp en liten bakke, gjennom et lite skogholt og så ut på en lang rett vei.

Et stykke fremme så Else en underlig skikkelse, som gikk i samme retning som de kjørte.

— Er det en mann eller en dame? spurte Else.

— Pro, pro, pro! ropte frøken Olsvig, det er jo frøken Lybæk!

Skikkelsen stoppet, en liten firskåren, mannhaftig skikkelse med uforholdsmessig stor over-

kropp og meget kort kjole. Hun hadde store fettlærs støvler og en underlig cape som lå i flere avsatser over skuldrene. På hodet hadde hun en stor skinnlue med øreklaffer. Men under skinnluen lyste noen spillende øyne i et stort brunt ansikt.

— Her kommer jeg med Else Beck, sa frøken Olsvig.

— Else skulle gjerne sunket i jorden, der hun satt, og ble enda rødere enn hun allerede i forveien var.

Tenk, at hun hadde spurt om det var en mann eller en dame — og så var det bestyrerinnen, frøken Lybæk, som alle mennesker kjente!

— Lille Else Beck var veldig flau.

Men frøken Lybæk rakte en stor hånd opp i vognen og rystet Elses hånd:

— Velkommen, Else Beck — vi skal nok bli gode venner.

— Else stirret på henne. Jo, tenk hun likte henne, enda så rar hun så ut.

— Vil du ikke sitte på? spurte frøken Olsvig.

— Hvor vil du jeg skal sitte da, lo frøken

Lybæk, nei kjør bare, jeg har vært på stasjonen og hentet posten.

— Posten, den glemte jeg jo, ropte frøken Olsvig.

— Det tenkte jeg meg, derfor hentet jeg den, frøken Lybæk smilte. Kjør nå!

Else hadde lyst til å snu seg for å se etter frøken Lybæk. Men hun forsøkte iherdig å la det være.

— Hvor mange unge piker er det hos frøken Lybæk? spurte hun.

— Med deg blir det ni.

— Så mange, hva heter de?

— Det er Marena og Diana, de er søstre — og Kristiane og Hervor, de er også søstre — Jutta og Anne Katrine, og så er det deg da, ja og så begge tvillingene fra Demmen, men de bor jo ikke hos oss, de går bare på skolen.

— Tvillinger, hvorledes er de? spurte Else.

— Frøken Olsvig ville ikke svare.

— De verste røverunger du kan tenke deg, sa Laurits, han snudde seg ikke en gang.

— Du store tid, sa Else Beck. Har alle vært der lenge? Hun fortsatte å spørre.

— Marena og Diana har vært hos oss i to år, de andre bare ett, og Anne Katrine kom ved juletider.

Else Beck følte en underlig spenning, alle disse fremmede jentene skulle hun nå være sammen med i to år, helt til hun ble voksen, konfirmert og gammel.

Merkelig! Og spennende!

De kjørte igjen gjennom et lite skogholt med grantrær og nakne bjørker. I grøftekanten, i skyggen mot nord, lå enda en issvull, og innimellom de mørke, små grantrærne flekker av snø, som skinte hvitt mot den svarte jorden nå i kveldslyset.

Veien svingte brått, Laurits ga den vesle hesten et rapp, sølen skvatt opp om den høye svenskevognen, og den rullet med eleganse inn på en gårdsplass, avgrenset på den ene siden av et langt hvitt hus, på den annen av et hvitt stakitt og et blåmalt stabbur.

Det var en overbygget inngangsdør midt på huset og tre fag vinduer på hver side av døren.

I ett av disse vinduene så man nå seks unge ansikter, som meget nøye vurderte Else Beck

oppe i svenskevognen.

En liten skjeløyet tjenestepike hjalp dem ned.

— Det er den nye, Gurine, sa frøken Olsvig, hun skal dele rom med Anne Katrine, følg henne opp. Idet Else Beck gikk oppover trappen til annen etasje, så hun igjen de seks ansiktene, denne gang sto de i en åpen dør ut til den store forstuegangen og stirret opp etter henne. Else Beck smilte, og da hun var kommet høyere opp i trappen, vinket hun ned til dem. Til svar fikk hun knising og latter.

— Her er rommet ditt, sa Gurine og viste Else Beck inn på et stort avlangt hjørneværelse med to senger langs den ene langveggen. Vinduet var stort og bredt. Det var ryddig og fint på rommet, så nesten ikke ut som om noen bodde der. Men det hang et fotografi av en eldre mann over den ene sengen.

Else Beck fanget inn det hele i et eneste øyeblikk. Hun var så spent at hun måtte betro seg til noen, om det så bare var til den skjeløyde tjenestepiken.

— Jeg gruer, sa Else Beck.

— Hvorfor? sa Gurine og skjelte til himmels.

— For alle ting — ikke minst å dele værelse med en fremmed.

— Anne Katrine er den greieste av alle jentene, sa Gurine.

Det gjorde godt å høre dette. Gurine tilbød seg å hjelpe til å pakke opp, men Else Becks lille kuffert var ikke særlig innholdsrik, så hun trodde nok hun skulle klare det selv. Mens hun holdt på å pakke opp, hørte hun et par ganger knising og undertrykt latter, men da hun åpnet døren ut til det store loftet, var der ikke liv å spore.

En liten stund etter kom en velvoksen pike inn døren. Hun hadde et stort, bløtt, mørkebrunt hår, rett nese, og et rolig uttrykk i de grå øynene.

— Jeg er Anne Katrine, sa hun, jeg vet at du heter Else Beck, skal jeg hjelpe deg med noe?

— Tusen takk!

De puslet litt omkring uten å si noe, men til slutt kunne Else ikke holde det ut lenger: — Er det greit å være her? spurte hun plutselig.

— Å ja.

— Bare — å ja —.

Et øyeblikks pause. Hva er faren din for noe, spurte Anne Katrine, plutselig.

— Lege, sa Else.

— Min er skomaker, sa Anne Katrine rolig.

— I all verden, holdt Else Beck på å si, men tok seg straks i det.

— Jeg sier det likeså godt med en gang, for det er naturligvis det første de andre forteller deg om meg, sa Anne Katrine.

— Kjære deg, det er da det samme hva faren vår er, sa Else noe usikkert.

— Ja, du må ikke tro at jeg synes det er noen skam, sa Anne Katrine, tvert imot. Hun kneiste med hodet.

— Dette er min far, sa hun straks etter, og tok ned fotografiet som hang over den ene sengen. Far var av fattige folk og har seg selv å takke for alt. Min mor døde da jeg ble født, derfor ville min far at jeg skulle være her. — Nå vet du alt om meg, sa Anne Katrine.

— Jeg har både far og mor og tre brødre, sa vesle Else, jeg måtte hjemmefra fordi jeg var så altfor vill og løp med guttene bestandig, og så ble jeg sendt hit for å bli skikkelig, lo hun.

— Er du sånn du, sa Anne Katrine. — Det er forresten gildt at du er kommet. Der ringer klokken, det betyr kveldsmat — kom så går vi.

De var alle samlet i den store spisestuen da Anne Katrine og Else Beck kom inn. Frøken Lybæk ved bordenden med det grå, småkrusete håret ved ørene, og de kloke, lysende øynene. Nedover langs bordet alle jentene.

Marena og Diana, sorthårete og fyldige med store kinn og tunge øyelokk. Kristiane og Hervor, rødhårete med skarpe, fargeløse ansikter, litt surøyde begge to, men fikse i klærne, og Jutta med mørkt, fettete hår, og store fregner som brune øyer, som fløt alle steder i ansiktet hennes. Øynene var mørkebrune og søvnige, og undermunnen sto sterkt frem.

— Vent nå litt, så skal du nok komme til å like deg blant oss, Else Beck, sa frøken Lybæk vennlig.

— Diana, du leser bordbønnen.

Den yngste av de to tykke søstrene med de store, bløte kinnene leste med utydelig, litt lespende stemme.

— Diana — jeg har ikke sagt deg én, men

mange ganger, at du må bruke stemmen din, den lyder som du lå under tyve edderdunsdyner.

Dette syntes lille lattermilde Else Beck var så morsomt, at hun lot som hun mistet servietten, for å få anledning til å komme under bordet og riktig le ut. I samme øyeblikk var Hervor også under bordet. Der lo de til hverandre, sprengrode i ansiktet ett eneste sekund. Så måtte de opp til overflaten igjen.

Etter bordet stakk Hervor sin arm inn under Elses.

— Skal vi gå en tur i hagen?

— Else var villig.

— Er du også lattermild? spurte Hervor.

— Om jeg er, sa Else.

— Du kan tro vi får en fryktelig mat her, sa Hervor.

— Hvilken mat er verst?

— Brødsuppe om lørdagen — jeg får den simpelthen ikke ned.

— Hva gjør du med den da?

— Jeg må jo spise den.

— Men du sa jo at du ikke fikk den ned.

— Du skjønner at hvis jeg kunne gjøre som

jeg ville, fikk jeg den ikke ned — og kaffen etter middagen er også fæl.

— Drikk du den da?

— Nei, den slår vi på blomsterpottene.

— Det er det verste jeg har hørt, sa Else.

Det var nok mye rart her. Else så fra siden bort på den lille spissnesede Hervor, som gikk der og fortalte og fortalte.

Om frøken Olsvig, som var så lumpen at hun tellet sukkerstykkene, og frøken Lybæk som kledde seg så grinaktig latterlig, og kappelanen som leste religion med dem med bomullsdotter i ørene.

— Han er krampaktig latterlig og har vannblå øyne, og enda er Marina begeistret for ham og er gudelig av bare inntatthet, sluttet Hervor.

— Du store all verden, sa lille Else overrasket.

— Men det er noe jeg må si deg: Anne Katri-nes far er skomaker, sa Hervor.

— Ja, jeg vet det.

— Vet du det?

— Ja, hun fortalte det selv.

Hervor kastet et overrasket surøyd blick på Else:

— Tenk at hun vil fortelle det sånn rett frem — men vet du at Marina og Diana har en onkel som er biskop? Da vil jeg kalle de to, bispinnene, sa Else muntert.

Else ville gjerne høre mer om skolen, om det var mye lekser og om frøken Lybæk var streng.

Men det var noe Hervor aldeles ikke ville innlate seg på.

— Ja, du kan da skjønne at vi leser, sa hun avfeiende, og lekser har vi i haugevis — men det har jeg lovt meg selv, at når jeg er blitt konfir- mert skal det være slutt med lesingen, sa Hervor.

— Vil du ikke bli noe du da? spurte Else.

— Jo, jeg vil more meg, sa lille surøyde Hervor med sine fjorten år.

I det samme de kom ut i den store forstuegangen, ble gangdøren åpnet med en viss fart, og inn av døren sprang to storvokste piker med lange ben og store armbevegelser. Ingen av dem hadde hatt, og Else la merke til at de begge hadde kort hår midt oppe på hodet, håret var

tydelig nok ikke greidd på lange tider, men stod rett til værns.

— Fy! så vondt det alltid lukter i denne gangen, hold for nesen din som jeg gjør, ropte den ene til den andre. Med to fingre klemte om nesen sin, stormet de opp trappen. De hadde begge vakre, friske ansikter og sterke tenner.

— Er du den nye? buste de på Else. — Er dere tvillingene?

Else måtte le:

— Hvem skulle vi ellers være, svarte de begge, enda med fingrene om nesene sine.

— Hvorfor kommer dere så sent? spurte Hervor, klokken er over ti.

— Vi glemte bøkene idag, sa tvillingene.

— Men har dere lest leksene til i morgen? spurte Hervor.

— Hvorledes kunne vi det når bøkene lå her, sa tvillingene fornærmet. Hun er gal, stakkar, tilføyde de overlegent.

Dermed stormet de opp på leseværelset, så det durte i veggene, og gangvindueene klirret. En stund etter så Else dem storme bortover jordene

med flagrende hår. De hadde kurs for en stor gård, som Else skimtet mellom trærne.

Da Anne Katrine og Else var kommet i seng, la Else merke til at Anne Katrine tok sitt testamente og begynte å lese.

— Leser du i testamentet? sa Else.

— Ja, far har bedt meg om å gjøre det hver kveld, sa Anne Katrine.

Elses mor hadde bedt henne å lese, men hun hadde ikke et øyeblikk tenkt på å gjøre det. Mest fordi hun syntes det var leit. Men egentlig hadde hun ikke lyst.

— Uff nei, ikke det grann lyst hadde hun til å lese i testamentet.

Hun ble liggende å tenke på alt det Hervor hadde fortalt. Det kunne kanskje bli nokså morsomt å være her allikevel. Så kom hun til å tenke på at hun skulle telle vindusruter og dører for å se hva hun kom til å drømme om den første natten. Seks vindusruter og to dører, seks ruter og to — i grunnen lengtet hun forferdelig hjem — seks ruter og to dører — snart sov lille Else Beck.

Om natten drømte hun at hun helte en tallerken brødsuppe på en potteblomst i frøken Lybæks vindu, men frøken Lybæk oppdaget det straks og sa med dyp røst:

— Men Else, leste du ikke i testamentet ditt i går kveld.

Else blir kjent med de andre

Da Else våknet neste dag tenkte hun straks på Hver. Så greitt at hun alt hadde en venninne. Gruelig morsom var hun også. Else gledet seg til å treffe henne igjen.

Det var søndag, klar vårdag med sol og kaldt i skyggen. Oppe på soveværelsene ble det aldri lagt i ovnen om morgenen.

— Jeg har nesten frosset av meg nesen, sa Hver, se hvor spiss den er — av bare frost.

— Du sier ikke det, sa Else. Jeg visste ikke at man fikk spiss nese av å fryse.

— Du vet da vel at allting krymper i kulden, sa Hver.

— Da ønsker jeg at min nese ville krympe, sa Else og så modig inn i speilet på den lille potetnesen sin.

— Du trenger det, men jeg trengte det altså ikke, sa Hver avgjørende.

Men så var det deilig å komme ned i den sto-